

Aspecte ale războiului hibrid în dinamica formelor de manifestare și a mecanismelor sale de acțiune

Aspects of Hybrid Warfare in the Dynamics of Its Manifestation Forms and Action Mechanisms

Mihaela HUȘANU*

*Parlamentul României – Camera Deputaților

e-mail: mihaela85husanu@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0006-1275-3618>

Abstract

Acest articol examinează războiul hibrid ca formă dominantă a conflictelor contemporane, în contextul transformărilor profunde ale mediului internațional de securitate și al intensificării competiției strategice dintre marile puteri. Studiul evidențiază modul în care războiul hibrid combină instrumente militare și nonmilitare care pot produce efecte strategice, fără declanșarea unui conflict armat deschis. Sunt analizate principalele forme de manifestare a războiului hibrid la nivel diplomatic, politic, economic, social, informațional, cultural, cibernetic și nonmilitar, precum și metodele și instrumentele de care uzează entitățile ostile pentru a vulnerabiliza statele-țintă. Din punct de vedere metodologic, articolul se bazează pe literatura de specialitate din domeniul militar, din domeniul studiilor de securitate și relațiilor internaționale, abordarea predominantă fiind specifică unui studiu calitativ. Concluziile cercetării relevă necesitatea accentuării dimensiunii sociologice a percepției amenințărilor hibride în rândul populației civile.

This article examines hybrid warfare as the dominant form of contemporary conflicts, in the context of profound transformations of the international security environment and the intensification of strategic competition among Great Powers. The study highlights how hybrid warfare combines military and non-military instruments so as to produce strategic effects without triggering an open armed conflict. The main forms of manifestation of hybrid warfare at the diplomatic, political, economic, social, information, cultural, cyber, and non-military levels are analyzed, as well as the methods and tools used by hostile entities to render target states vulnerable. Methodologically, the article is based on specialized literature in the military, security studies, and international relations fields, the predominant approach being specific to qualitative study. The research conclusions reveal the need to emphasize the sociological dimension of the perception of hybrid threats among the civilian population.

Cuvinte-cheie:

război hibrid; războiul de generația a cincea; amenințări hibride;
impact; Federația Rusă; reziliență societală.

Keywords:

Hybrid Warfare; Fifth Generation Warfare; Hybrid Threats; Impact; Russian Federation; Societal Resilience.

Info articol

Primit: 28 ianuarie 2026; Evaluat: 6 februarie 2026; Acceptat: 10 martie 2026; Disponibil online: 8 aprilie 2026

Citare: Hușanu, M. 2026. „Aspecte ale războiului hibrid în dinamica formelor de manifestare și a mecanismelor sale de acțiune.”
Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 15(1): 62-87. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-26-05>

© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

Motto: „Statele pot pierde un război chiar înainte de a ști că acesta a început deja.” (Cholpon Abdyraeva)

Introducere

Principala caracteristică a mediului internațional actual de securitate, în care se propagă și interacționează forțe antagonice, reprezentate de actori statali și nonstatali care își proiectează astfel puterea, este imprevizibilitatea. Pe fondul dezvoltării accelerate a noilor tehnologii, care influențează de o manieră directă și încă dificil de cuantificat lumea, în toate aspectele ei, asistăm la o intensificare a competiției strategice, în care se remarcă jucătorii geopolitici care valorifică oportunități și evită riscuri. Din această perspectivă, relațiile tensionate din ecosistemul geopolitic global se dezvoltă ca urmare a unei permanente actualizări a contextului de acțiune, a metodelor și instrumentelor prin care se lansează amenințări de securitate și se răspunde la acestea.

Astfel, fizionomia conflictelor tinde să gliseze, așa după cum indică noile realități ale mediului de securitate, către o hibridizare accentuată a formelor de confruntare. Folosirea frecventă a conceptului de „război hibrid”, în special după invadarea Ucrainei de către Federația Rusă (2022), a marcat momentul de tranziție a acestuia din sfera literaturii militare și a studiilor de securitate în spectrul discursului public, politic și mediatic. Cu toate că a contribuit în mod substanțial la popularizarea termenului, această tranziție a generat, în același timp, riscul diluării semnificației sale prin abordări largi, imprecise și superficiale.

Demersul de față are ca scop delimitarea unui cadru de analiză relevant și multidimensional pentru înțelegerea conceptului de „război hibrid”, ca instrument capabil să determine schimbarea balanței de putere în mediul de securitate contemporan, prin complexitatea formelor sale de manifestare și varietatea mecanismelor de acțiune specifice. Această abordare este menită să aducă mai multă claritate în ceea ce privește natura, amploarea și intensitatea amenințărilor generate de războiul hibrid, în special pentru decidenții de la nivel administrativ și politic, pentru care ambiguitățile circumscrise tematicii reprezintă obstacole în fundamentarea și elaborarea de politici publice coerente, adaptate contextului global de instabilitate.

Totodată, acest demers propune o cercetare calitativă, referitoare la modul în care intensificarea competiției strategice dintre marile puteri influențează manifestările războiului hibrid și generează o nevoie crescută de consolidare a rezilienței societale. Amplificarea capacității de reziliență societală se poate realiza prin explorarea atât a percepțiilor, discursurilor și practicilor instituționale și sociale privind amenințările nonmilitare (dezinformare, presiuni economice, atacuri cibernetice, instrumentalizarea vulnerabilităților sociale), cât și a mecanismelor prin care societățile democratice pot preveni, absorbi și răspunde eficient noilor forme de conflict, fără a-și eroda coeziunea socială, valorile fundamentale și încrederea

publică. Pentru a formula răspunsuri strategice flexibile, este necesară însă cristalizarea unei definiții a războiului hibrid, explorarea dimensiunilor multiple, la nivelul cărora acționează amenințările hibride și înțelegerea fenomenului subtil, conceput să exploateze vulnerabilitățile naționale, rămânând totuși sub pragul detecției.

Obiectivele de cercetare vizează clarificarea conceptului de „război hibrid” prin analiza comparată a principalelor abordări din literatura de specialitate, aferentă domeniului militar, studiilor de securitate și relațiilor internaționale, identificarea principalelor forme de manifestare și a mecanismelor războiului hibrid agregate în mediul global, examinarea modului în care tiparul de acțiune a Federației Ruse influențează arhitectura de securitate euroatlantică, precum și evaluarea necesității de a integra și de a consolida rolul binomului „educație - reziliență societală” în strategiile de securitate, în condițiile în care amenințările asimetrice testează permanent coeziunea socială.

În vederea atingerii acestor obiective, studiul este ghidat de următoarele întrebări de cercetare: „Cum se distinge războiul hibrid ca formă dominantă a conflictelor contemporane, în contextul transformărilor mediului internațional de securitate și al evoluției generațiilor de război?”, „Care sunt principalele caracteristici ale războiului hibrid și în ce tipuri de asocieri permit aceste caracteristici obținerea de efecte strategice, fără declanșarea unui conflict armat deschis?”, „În ce măsură reziliența societală și percepția amenințărilor hibride în rândul populației civile influențează capacitatea statelor, în special a celor din Europa de Est, de a răspunde eficient amenințărilor hibride?”.

Bazându-se în cea mai mare măsură pe date secundare, provenite din literatura de specialitate, pe analiza de conținut a documentelor strategice și pe constatări, în urma comparațiilor diferitelor abordări teoretice privind războiul hibrid, această cercetare prezintă limitările inerente unei abordări preponderent calitative. Subiectivitatea implicată în selectarea resurselor științifice consultate și în interpretarea perspectivelor aprofundate de autorii analizați constituie o amenințare semnificativă la adresa validității cercetării. Pe de altă parte, există limitări care derivă atât din restrângerea analizei la strategia de război nonliniar a Federației Ruse, cu puține referiri la modelele de război hibrid, practicate de alți actori statali sau nonstatali, cât și din complexitatea și dinamismul fenomenului explorat, care se adaptează continuu la transformările geopolitice și tehnologice.

Concluziile acestui demers surprind o etapă specifică evoluției conflictelor contemporane, necesitând o actualizare care să integreze dezvoltări conceptuale ulterioare sau abordări teoretice suplimentare. În ciuda limitărilor menționate, studiul oferă un cadru analitic util pentru înțelegerea războiului hibrid și poate constitui un punct de plecare pentru cercetări ulterioare, inclusiv de natură cantitativă.

Războiul hibrid, arhetipul războiului contemporan

Modelarea strategiilor militare de război a evoluat în paralel cu transformările complexe ale lumii, fiecare etapă fiind strâns legată de modul în care puterea, tehnologia și organizarea socială au fost înțelese și utilizate.

Războiul poate fi definit, după cum a arătat Bărbulescu (2001), drept „forma cea mai violentă de manifestare a conflictului social între grupări mari de oameni (state, grupări de state, popoare, națiuni), organizate din punct de vedere militar, care folosesc lupta armată pentru atingerea unor scopuri politice, ceea ce imprimă acestui fenomen un puternic caracter distructiv”.

Primele generații de război au reflectat o lume a statelor-națiune emergente și a conflictelor simetrice: prima generație, centrată pe masă umană numeroasă, urmărea uzura adversarului prin confruntare directă, în timp ce a doua generație a mutat accentul pe puterea armelor de foc și a artileriei, pe dominarea câmpului de luptă prin superioritate industrială și capacitatea de a concentra „oțelul pe țintă”. Odată cu accelerarea mobilității și complexității sistemelor politice și economice, a treia generație de război a introdus manevra ca principiu central, vizând evitarea punctelor forte ale adversarului și colapsul generalizat al acestuia. Într-o lume marcată din ce în ce mai mult de fragmentare, de actori nonstatali și de conflicte prelungite, a patra generație de război a deplasat centrul de greutate de la forța militară propriu-zisă către voința politică și socială prin război asimetric și insurgent (Neculcea 2020, 315). În prezent, războiul de generația a cincea este „dominat de acțiuni noncinetice, în defavoarea celor cinetice, de înalte tehnologii, în defavoarea mijloacelor clasice, convenționale” (Popescu 2021), iar obiectivul nu mai este distrugerea fizică a adversarului, ci subversiunea și manipularea cognitivă.

În succesiunea lor rapidă, a patra și a cincea generație de război relevă faptul că, într-un mediu global profund interconectat și informatizat, formele de conflict tind să capete un caracter preponderent hibrid, determinat, în primul rând, de dorința marilor puteri de a evita confruntarea militară directă, care implică riscuri majore și costuri ridicate (Hoffman, Neumeyer și Jensen 2024). Rezultatul este transformarea războaielor convenționale într-un cumul de presiuni politice, economice, informaționale, cibernetice și presiuni militare limitate, menit să producă efecte strategice, fără declanșarea unui conflict deschis. Această tendință plasează sistemul internațional într-o stare turbulentă și periculoasă, caracterizată de ambiguitate strategică, de escaladare graduală și de dificultatea delimitării clare între pace și război, o realitate care problematizează atât mecanismele de descurajare, cât și gestionarea riscurilor de securitate pe termen lung.

Introdus în literatura de specialitate din domeniul teoriei militare pentru a caracteriza natura complexă a conflictului dintre Israel și Hezbollah (2006), conceptul de „război hibrid” desemnează îmbinarea mijloacelor convenționale și neconvenționale de confruntare. În acest conflict, actorul nestatal libanez Hezbollah a reușit să combine tactici convenționale și neconvenționale, mijloace militare

moderne și acțiuni de gherilă, pentru a contracara o forță militară superioară tehnologic. Organizarea descentralizată, utilizarea celulelor autonome și exploatarea mediului urban au permis producerea unor pierderi semnificative și au scos la iveală vulnerabilități ale Forțelor Israeliene de Apărare (IDF). Gruparea a integrat eficient dimensiunea militară cu cea politică și informațională, folosind armament avansat (rachete antitanc dirijate, rachete operative și tactice, drone, rachete antinavă și echipamente de supraveghere radio) și tehnici adaptate spațiilor dens populate (Potîrniche și Petrescu 2019).

Istoria militară abundă în exemple relevante pentru utilizarea unor forme de conflict care pot fi încadrate retrospectiv în categoria războiului hibrid, caracterizat prin îmbinarea capabilităților convenționale, supuse regulilor și normelor militare clasice, cu elemente neconvenționale, implicate în acțiuni neregulate. De la războiul peloponesiac, desfășurat între spartani și atenieni, în perioada 431-404 î.e.n., revolta evreilor din anul 66 e.n. împotriva legiunilor romane ale împăratului Vespasian, până la războiul din Spania și Portugalia din anii 1807-1814 sau „Operațiunea Barbarossa” de invadare a Uniunii Sovietice de către forțele Axei, în timpul desfășurării Celui de-al Doilea Război Mondial (1941), avantajele întrebuintării acțiunilor neconvenționale au fost valorificate, împreună cu mijloacele convenționale de luptă și au contribuit semnificativ la obținerea unor efecte decisive.

Există teoreticieni care argumentează că războiul hibrid, așa după cum descriu multe episoade din istorie, implică forțe nonstandard: auxiliari locali, miliții, partizani, sabotaj, tactici de insurgență. Folosirea acestora oferă posibilitatea unui stat nu doar să cunoască mai bine terenul de luptă, ci și să aibă o marjă de manevră suplimentară, în special în operațiunile expediționare. Literatura anglo-saxonă numește acest tip de război „război cuplat” (Compound Warfare), iar exemple se regăsesc în sprijinul francez, acordat insurgenților americani (1778 - 1781), cooperarea dintre Wellington și gherilele spaniole împotriva trupelor napoleoniene, cooperarea dintre trupele napoleoniene și cele auxiliare (1809 - 1814).

Pe de altă parte, alți teoreticieni utilizează sintagma „război hibrid” pentru a descrie însușirea de către grupuri nestatale, angajate în război de gherilă sau terorism, a unor tehnologii avansate. Aceste tehnologii au fost, inițial, concepute pentru forțe statale, dar au putut oferi actorilor nonstatali o putere de foc sporită, precum și o mai mare libertate de manevră (rachete portabile antitanc și antiaeriene, binocluri de vedere nocturnă și alte instrumente care au permis erodarea avantajelor comparative ale forțelor convenționale).

Literatura de specialitate utilizează o terminologie diversă pentru a descrie conceptul de „război hibrid”, care reflectă o adaptare a cadrului de interpretare analitică la contexte strategice și culturale diferite. Abordarea strategică chineză, formulată în teoria „războiului nelimitat”, legitimează folosirea oricărui instrument de putere ca mijloc de influență. În abordarea anglo-saxonă, termenul de „război hibrid” s-a impus ca un concept care sintetizează convergența unui spectru larg de

riscuri, generate de adversari care uzează de mijloace militare și nonmilitare. În schimb, abordarea rusă operează termenul de „război nonliniar”, care accentuează caracterul indirect, progresiv și integrat al acțiunilor desfășurate în domeniile politic, informațional și societal, ca elemente esențiale ale confruntării contemporane. Toate aceste concepte sunt înrudite, subliniind pluralitatea de perspective asupra formelor de manifestare și asupra mecanismelor de acțiune a războaielor hibride.

Anul 1999 a marcat o schimbare importantă în modul de înțelegere a conflictului, în care confruntarea se extinde dincolo de sfera strict militară, odată cu apariția conceptului de „război nelimitat”, introdus în lucrarea „Război fără restricții”, aparținând ofițerilor Armatei Populare de Eliberare Chineze, Qiao Liang și Wang Xiangsui. Autorii susțineau ideea că orice instrument aflat la dispoziția unui actor statal sau nestatal poate fi folosit în scop conflictual, indiferent dacă aparține domeniului militar, politic, economic sau cultural. Din acest punct de vedere, acțiunile diplomatice, presiunile financiare, manipularea informațională, influența mediatică sau exploatarea vulnerabilităților tehnologice erau considerate la fel de relevante precum folosirea forței armate. Astfel, războiul nelimitat se conturează ca un proces continuu, difuz și cu potențial de adaptare, în care competiția strategică se desfășoară simultan pe multiple planuri, fără respectarea unor reguli prestabilite și fără să fie condiționată de declararea formală a războiului.

În Statele Unite ale Americii, fundamentarea conceptului de „război hibrid” a fost realizată de analistul Nathan Freier, unul dintre autorii Strategiei Naționale de Apărare a SUA din 2005. Documentul a semnalat transformarea mediului de securitate și convergența amenințărilor tradiționale cu cele neconvenționale (terorismul catastrofic și disruptiv hi-tech), expunerea crescută a SUA la aceste noi tipuri de amenințări la adresa stabilității internaționale necesitând o ajustare obligatorie a răspunsului de securitate la formele hibride de confruntare (Popescu 2014).

În 2007, jurnalistul și cercetătorul american pe probleme de apărare Frank Hoffman a conceptualizat războiul hibrid ca o formă complexă de conflict care combină mai multe tipuri de confruntare, de la capacități militare convenționale până la tactici și structuri neregulate. Această formă de război include utilizarea terorismului, cu acte de violență nediferențiată și mecanisme de coerciție, precum și activități de natură criminală, menite să provoace instabilitate (Wither 2020, 7-9). Astfel de acțiuni pot fi desfășurate simultan atât de actori statali, cât și de o gamă diversă de actori nestatali, estompând granițele tradiționale dintre război, criminalitate și terorism.

Odată cu relativizarea graniței dintre pace și conflict, spațiul de securitate se transformă într-un mediu profund impredictibil și dificil de gestionat prin mijloacele tradiționale ale apărării. 5GW marchează întocmai o schimbare de paradigmă, fiindcă protagoniștii conflictelor contemporane sunt actorii statali și cei nestatali, „câmpul de luptă este reprezentat de întreaga societate a inamicului, iar scopul este, mai degrabă, prăbușirea internă a inamicului și nu distrugerea sa fizică” (Lind 1989, citat în Neculcea 2020).

Ameninţarea hibridă a fost definită, în 2009, la Conferinţa privind războiul hibrid de la Washington (U.S. Joint Forces Command hybrid war conference), ca fiind „orice adversar care, în mod adaptiv şi simultan, întrebunţează în mediul operaţional o combinaţie de mijloace sau activităţi convenţionale, neregulate, teroriste şi criminale. Acest adversar este mai degrabă o combinaţie de actori statali şi nestatali decât o singură entitate” (Potîrniche şi Petrescu 2019).

Faţă în faţă cu războiul hibrid care rescria securitatea globală, Comisia Europeană a propus o primă definiţie a ameninţărilor hibride în 2016, caracterizându-le drept „activităţi coercitive şi subversive, metode convenţionale şi neconvenţionale (de exemplu, diplomatice, militare, economice, tehnologice), care pot fi utilizate într-un mod coordonat de actori statali sau nestatali pentru a realiza obiective specifice, rămânând însă sub limita pragului de stare de război declarat oficial. De obicei, se pune accentul pe exploatarea vulnerabilităţilor ţintei vizate şi pe generarea unei ambiguităţi în scopul împiedicării proceselor decizionale. Campaniile de dezinformare masive, care utilizează platforme de comunicare socială pentru a controla discursul politic sau pentru a radicaliza, a recruta şi coordona actori intermediari pot constitui vectorii ai ameninţărilor hibride” (Comisia Europeană & Înalţul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate 2016).

Aspectul care distinge războiul contemporan de generaţiile anterioare este acela că rezidă într-o formă de confruntare care combină războiul convenţional cu cel neregulat, economic, energetic, cibernetic, identitar şi prin intermediari (proxy) într-o arhitectură complexă, fluidă şi instabilă, fără limite şi fără restricţii. Insurecţia, terorismul şi războiul informaţional coexistă în acelaşi teatru de operaţii, întrucât, conform abordării realiste a diplomatului renascentist italian Niccolò Machiavelli, în război „*tous les coups sont permis*” (toate loviturile sunt permise) şi scopul scuză mijloacele.

Statele cu statut de puteri militare majore, precum SUA, Federaţia Rusă, China sau Franţa, îşi reorganizează şi adaptează constant structurile militare, orientându-le spre integrarea şi dezvoltarea de capacităţi specifice desfăşurării acţiunilor ofensive în mediile cibernetic şi spaţial. Această evoluţie reflectă recunoaşterea domeniilor digital şi spaţial drept noi dimensiuni ale confruntării armate, caracterizate printr-un grad ridicat de interdependenţă cu domeniile terestru, aerian şi naval, precum şi prin potenţialul lor de a genera efecte strategice disproporţionate.

Atacurile asupra Pentagonului şi World Trade Center (SUA, 2001) sunt exemple de operaţiuni de o cruzime incalificabilă, ca parte a unei campanii, desfăşurate în conformitate cu principiile războaielor de nouă generaţie. Acestea au risipit pentru totdeauna ideea că războiul contemporan înseamnă doar „terorism” sau ceva ce se întâmplă numai în ţările lumii a treia, afectate de sărăcie. 5GW este o formă neconvenţională de război, în care forţa militară joacă un rol mult mai mic, deşi încă critic, decât în generaţiile anterioare, venind adesea în sprijinul unor iniţiative politice, diplomatice sau economice. La fel de importante precum descoperirea şi

distrugerea efectivă a adversarilor sunt obținerea și consolidarea unei baze de sprijin popular (care pune la îndoială legitimitatea guvernului din statul - țintă), care să le permită combatanților să-și planifice și să-și execute atacurile.

Cu toate că fizionomia războiului s-a schimbat și s-a adaptat, din punct de vedere tactic, la caracteristicile perioadei istorice în care s-a desfășurat conflictul, el a rămas, în esența sa, pur clausewitzian, respectiv un instrument al politicului. Istoricul și teoreticianul militar Carl von Clausewitz (1780-1831) a vorbit despre război ca fiind „o continuare a politicii prin mijloace diferite”, iar 5GW face trecerea concretă la această realitate, cu fuziunea completă între cele două principii, politica și războiul.

Rolul tehnologiilor avansate în obținerea victoriei în războaiele de generația a cincea este unul decisiv, acest fapt fiind ilustrat în mod elocvent de cel de-al doilea război din Nagorno-Karabakh, desfășurat, în toamna anului 2020, între Azerbaidjan și Armenia. Conflictul a demonstrat că superioritatea militară nu mai este determinată exclusiv de mărimea forțelor convenționale sau de controlul teritorial clasic, ci de integrarea coerentă a sistemelor tehnologice avansate în arhitectura operațională, care acționează ca un multiplicator de forță. Utilizarea extensivă a dronelor de recunoaștere și atac, a munițiilor loitering, a sistemelor de supraveghere în timp real și a capacităților de război electronic a permis Azerbaidjanului să obțină un avantaj informațional și operațional semnificativ (Popescu 2021). Acest război a evidențiat, totodată, importanța integrării informației, a vitezei de decizie și a acțiunii sincronizate în spațiile fizic, informațional și cognitiv, trăsături definitorii ale războaielor de generația a cincea.

Războiul hibrid, componentă a strategiei de putere a Federației Ruse

Dimensiunea „hibridă” a războiului, temă foarte intens dezbătută în cadrul comunității de apărare și securitate, nu constituie o noutate absolută. De-a lungul timpului, adversarii mai slabi au încercat să identifice și să exploateze la maximum vulnerabilitățile oponentilor mai puternici și au făcut de nenumărate ori acest lucru, fără să țină cont de reguli, norme sau morală. „*Victoria poate fi creată*”, afirma Sun Tzu, cu o jumătate de mileniu î.e.n., în lucrarea „Arta războiului”. Pentru aceasta, nu este de ajuns numărul combatanților sau forța acestora, ci priceperea, abilitatea, capacitatea de analiză și sinteză, inițiativa creatoare care permite găsirea unor soluții de contracarare a superiorității adversarului, în situații de asimetrie.

Conceptul de „război hibrid” a câștigat o relevanță teoretică sporită în literatura de specialitate începând cu mijlocul deceniului trecut, în special ca urmare a acțiunilor întreprinse de Federația Rusă în Crimeea, soldate cu anexarea peninsulei în anul 2014, precum și ca urmare a intervenției militare din Siria, inițiată în 2015.

Ca formă particulară de conflict nonlinear, războiul hibrid este asociat strategiei Federației Ruse de contestare a arhitecturii de securitate euroatlantice și de

reconfigurare a sferelor de influență din proximitatea sa strategică, cu trimitere la spațiile istorice de dominație țaristă și sovietică. În acest context, Kremlinul a elaborat și a adaptat un ansamblu de strategii multidimensionale, menite să asigure extinderea capacității de control asupra mediului geopolitic global, inclusiv asupra spațiilor maritime, informaționale și strategice, cu obiectivul afirmării unei poziții hegemonice în sistemul internațional.

Raptul Crimeii (2014) și invadarea Ucrainei de către Federația Rusă (2022) au conferit o validare a celor mai sumbre temeri, respectiv întoarcerea la o natură conflictuală, anacronică, de secol al XIX-lea, în timp ce mijloacele de desfășurare a războiului capătă valențe extrem de versatile: „spații geopolitice întinse stau să sucumbă sub flăcările conflictelor sectare și religioase, în vreme ce supremația pentru resurse și influență economică contrapune pe linia de front cei mai proeminenți centri de putere” (Bălășoiu 2017, citat în [Hornea 2017](#)).

Revelatoare pentru înțelegerea strategiei ruse și aprofundarea riscurilor asociate războiului hibrid sunt direcțiile indicate, în anul 2013, de către Generalul Valeri Gherasimov, șeful Statului Major General al Federației Ruse, direcții strategice care au fundamentat ceea ce avea să fie, ulterior, „doctrina Gherasimov”. Regulile de război însele s-au schimbat, preciza Valeri Gherasimov, care susținea că rolul mijloacelor nonmilitare în atingerea obiectivelor politice și strategice a crescut și, în multe cazuri, aceste mijloace au o eficiență mai mare decât puterea armelor. Metodele aplicate într-un conflict se concentrează mai mult în direcția de a aduce statul-țintă în colaps prin revoluție internă și vor pune accent pe „aplicarea integrată, pe scară largă, a măsurilor politice, economice, diplomatice, informaționale, umanitare și a altor măsuri nonmilitare, în deplină corelare cu potențialul de revoltă și protest al populației” ([Eremia 2018](#)).

Tipologia „Război rus de Nouă Generație”, descrisă de Gherasimov, integrează forțele armate cu toate celelalte instrumente ale puterii naționale, folosind atât forțe convenționale, cât și forțe neconvenționale, toate dotate cu tehnologii de vârf, rezultatul fiind „războiul total”. Ipoteza sa strategică pornește de la ideea că, în secolul al XXI - lea, la nivel global, există o stare permanentă de conflict, cu tendința de estompere a demarcațiilor dintre stările de război și pace. Mai mult de atât, modul de purtare a războaielor s-a modificat, stările de război nu mai sunt declarate, iar după declanșare, evoluțiile devin impredictibile. Rata de schimbare fără precedent caracterizează mediul operațional contemporan, iar tranziția rapidă a unor state de la o stare de relativă stabilitate la confruntări violente și război civil nu reprezintă o anormalitate.

Alte aspecte esențiale vizează: prevalența folosirii mijloacelor nonmilitare în scopul îndeplinirii obiectivelor politico-militare, clandestinitatea aplicării instrumentului militar, implicarea capacităților militare fiind oficial asumată în faza finală a conflictului, după realizarea condițiilor decisive pentru obținerea succesului definitiv; reducerea potențialului de acțiune al adversarului, chiar dacă acesta

este superior din punctul de vedere al capabilităților convenționale, prin afectarea capacității cognitive și exploatarea vulnerabilităților identificate.

În varianta adoptată de Federația Rusă, războiul hibrid se prezintă ca o formă de adaptare la realitatea politico - economico - militară, o încercare de depășire a decalajului tehnologic și a diferențelor în ceea ce privește cantitatea și calitatea capabilităților militare convenționale dintre Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Rusia. Această abordare presupune revitalizarea unor concepte sovietice, precum controlul reflexiv și operația în adâncime ([Kasapoglu 2015](#)).

Controlul reflexiv, un concept dezvoltat începând cu anii '60, se referă la acțiunea de a furniza unui partener sau adversar anumite informații special pregătite, care să îl conducă pe acesta către luarea voluntară a unei decizii ce avantajează inițiatorul acțiunii. În acest fel, entitatea vizată este influențată să adopte un curs de acțiune avantajos pentru partea adversă, fără a fi conștientă de acest lucru.

În ceea ce privește operația (lovitura) în adâncime, acest concept a fost elaborat de către un grup de ofițeri, conduși de mareșalul Mihail Tuhacevski, în perioada 1920 - 1930. În contextul războiului hibrid, implementarea principiului loviturii în adâncime presupune paralizarea instituțiilor și sistemelor vitale ale adversarului. Astfel, se creează condițiile necesare acțiunii nerestricționate a elementelor care vor executa acțiunile de modelare sau decisive ale diferitelor faze ale operației proprii.

Dimensiunile teoretice ale conceptului de „război hibrid” se află într-o dinamică permanentă, asigurând o reflecție epistemologică asupra aspectului practic de aplicare a strategiilor și tacticilor multidimensionale care au schimbat paradigma de desfășurare a războiului contemporan ([Ioniță 2014](#), 64-76). Conceptul a fost mobilizat inclusiv de NATO, pentru a explica strategia rusă, subliniind opțiunea sa de a angaja forțe fără uniforme și escuade care să permită identificarea („micii oameni verzi”), angajarea aliaților locali („proxy war”), folosirea propagandei promovate de rețelele de socializare sau reinterpretarea acordurilor ori tratatelor (dând astfel naștere conceptului de „lawfare”).

Rusia nu are însă monopol asupra acestui tip de război. SUA folosesc în mod permanent mercenari, faimoșii „private military contractors”, care permit realizarea unor economii și care conferă Pentagonului o capacitate de manevră sporită (în Irak, Afganistan). Beijingul uzează, uneori, de miliții maritime („micii oameni albaștri”), de interpretări și reinterpretări ale dreptului maritim, inclusiv prin apropierea insulelor, sub pretexte comerciale, însă prin realizarea unor infrastructuri care ar putea fi potrivite pentru instalații militare.

De asemenea, există o legătură foarte strânsă între acțiuni cu caracter asimetric, cum sunt terorismul, crima organizată, traficul de droguri și de ființe umane, și acțiuni întreprinse în scopul subminării legitimității guvernului sau autorităților locale și generării sau amplificării unei crize. Producția de opium în Afganistan sau grupurile

de crimă organizată de pe continentul american (în special în Mexic) sunt factori perturbatori care vin în sprijinul acestei teorii, susținute de Frank G. Hoffman (2009).

Combinarea tacticilor standard și nonstandard sau convenționale și neconvenționale face posibilă desfășurarea unor operațiuni terestre de anvergură, dar, uneori, și navale (de exemplu, cele derulate de „Tigrii Tamil” din Sri Lanka, cea mai periculoasă organizație teroristă din lume prin numărul de victime făcute, de Al-Qaeda în Peninsula Arabică), aeriene și balistice („Tigrii Tamil”, Hezbollah), informaționale. Procesul de profesionalizare a luptătorilor nonstandard le permite astfel să desfășoare operațiuni combinate, incluzând toate componentele menționate. În acest sens, războiul hibrid nu este doar un bricolaj tactic, ci se ridică la nivelul unei manevre operative (Briot 2020).

Definiția războiului hibrid, prezentată în declarația Summitului Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (septembrie 2014, Țara Galilor), atribuie termenului război hibrid o „gamă largă de acțiuni militare, paramilitare și civile, desfășurate la vedere sau în ascuns într-o manieră puternic integrată”. Definiția relevă chintesența fenomenului, specificând că amenințările hibride sunt reprezentate de adversarii care dețin capacitatea de a folosi simultan mijloace convenționale și neconvenționale (state; grupări nestatale neregulate – insurgenți, teroriști, gherile și membri ai crimei organizate; grupări hibride susținute de state – Figura 1) în vederea atingerii unor obiective.

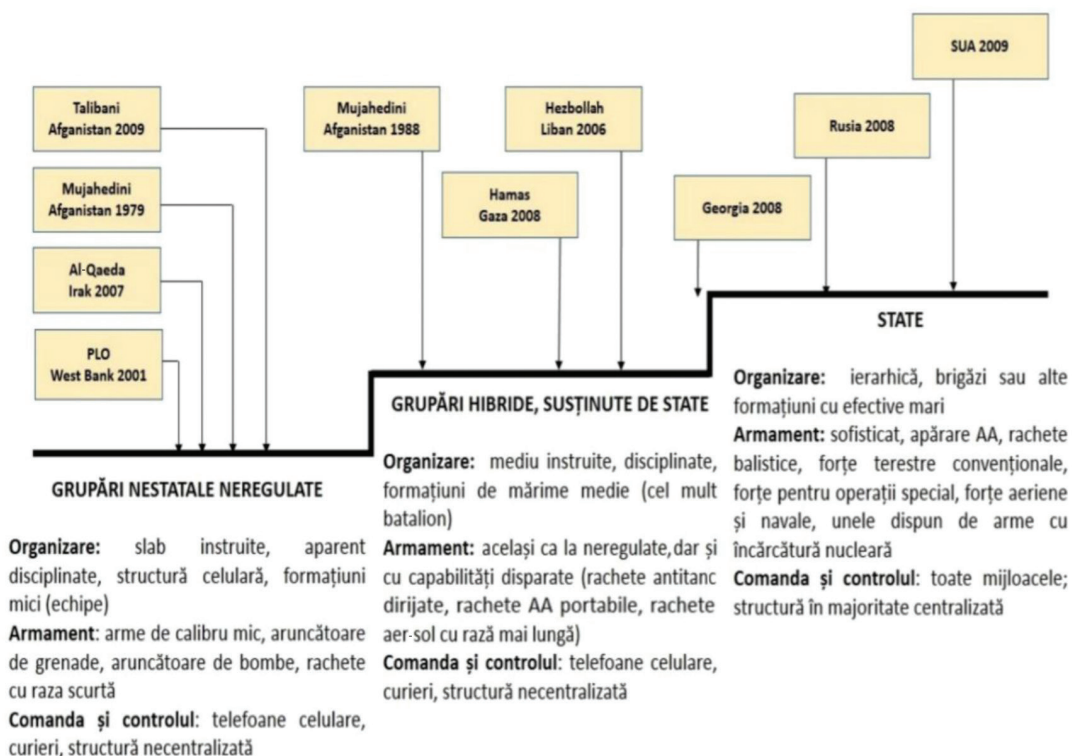

Figura 1 Evoluția amenințărilor hibride
 Sursa: David Johnson 2009, RAND OP295-1

Forme de manifestare specifice și mecanisme de acțiune

Cu certitudine, în războiul hibrid nu mai există amenințări separate, cu abordări fundamental diferite. Se poate observa o convergență a unor amenințări de tip neregulat, în care adversarii au o abordare cuprinzătoare, integrată, pentru a-și atinge obiectivele.

Amenințările hibride vizează și influențează o gamă largă de modalități de ducere a războiului, acestea combinând forțe și capacități convenționale cu tactici și formațiuni neconvenționale, acte subversive și teroriste care includ violență și coerciție generalizată, destabilizarea ordinii publice și atacuri cibernetice.

Acțiuni multimodale pot fi executate de structuri separate sau chiar de aceeași unitate, dar sunt direcționate și coordonate în spațiul operațional, la nivel operativ și tactic, astfel încât să se obțină efecte sinergice în dimensiunile fizice și psihologice ale conflictului. În consecință, efectele pot fi obținute la toate nivelurile de război:

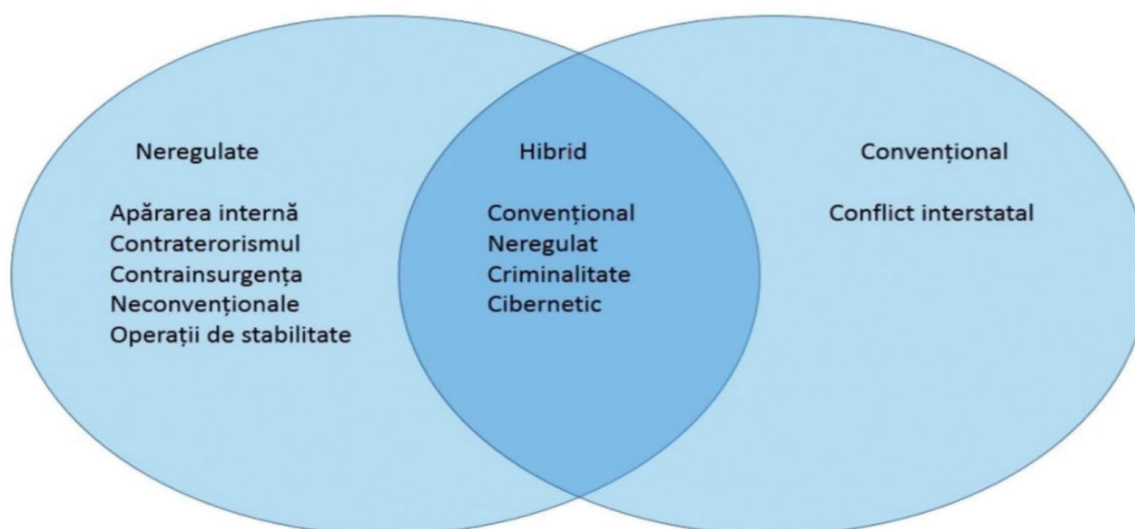

Figura 2 Cum apare războiul hibrid

Sursa: Biroul de Responsabilitate Guvernamentală (GAO), SUA

convențional, neregulat, criminalitate, cibernetic (conform Figurii 2 care evidențiază modelul generic al războiului hibrid).

Diversitatea formelor sub care se manifestă războiul hibrid este dată de multitudinea domeniilor în care interferează amenințările asimetrice: politică, diplomatie, cultură, societate, statul de drept, armată și apărare, spațiul cosmic, administrație, infrastructură, economie, intelligence, informații, cyber. Aceste domenii au fost identificate de Comisia Europeană (CE) și de Centrul European de Excelență pentru combaterea amenințărilor hibride (Hybrid CoE) și sunt prezentate în Figura 3

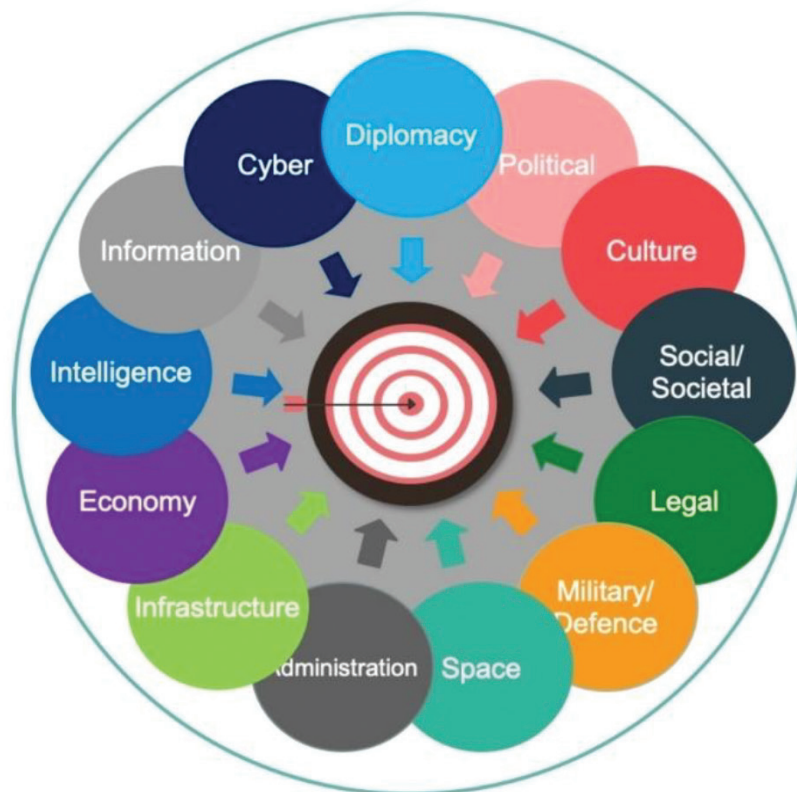

Figura 3 Domeniile în care acţionează războiul hibrid, identificate de Comisia Europeană și de Centrul de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibride

(Sursa: <https://euhybnet.eu>).

Edificatoare pentru tiparul de orchestrare a amenințărilor hibride sunt metodele folosite de Kremlin pentru a deține controlul Marelui Ocean Planetar și pentru a-și asigura hegemonia mondială. Aceste metode implică mijloace atât militare, cât și nonmilitare, care vor avea repercusiuni în plan diplomatic, politic, economic, informațional, cultural, cyber și nonmilitar, după cum arată Simileanu (2018a, 2018b).

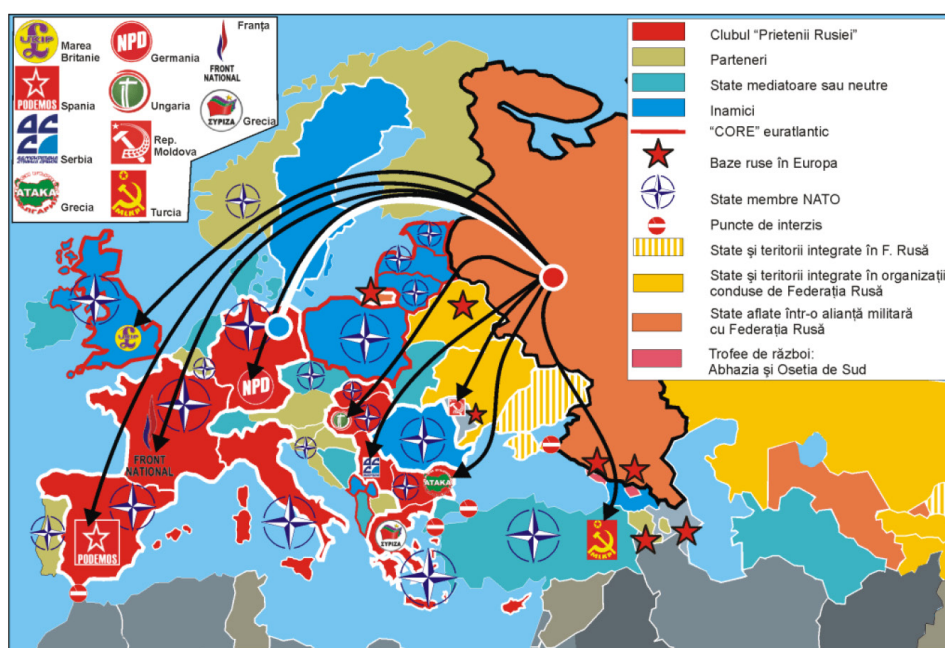
Războiul hibrid include o dimensiune diplomatică distinctă, în care instrumentele clasice ale politicii externe sunt folosite cu precădere pentru a submina ordinea internațională existentă și pentru a avansa interesele statului agresor, fără recurgerea directă la forță militară. Din această perspectivă, acțiunile diplomatice sunt orientate către discreditarea competitorilor strategici și către reconfigurarea agendelor internaționale în foruri, precum Organizația Națiunilor Unite sau Consiliul de Securitate, astfel încât atenția comunității internaționale să fie deturnată de la propriile încălcări ale dreptului internațional. Exemple relevante sunt eforturile de relativizare sau de justificare a anexării Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă și sprijinul diplomatic constant acordat unor regimuri aflate sub sancțiuni, precum cel sirian, prin blocarea sau diluarea rezoluțiilor internaționale nefavorabile.

Campaniile de „control reflexiv”, derulate constant de Rusia, dovedesc preocuparea

Kremlinului de a crea narative prin care urmărește să consolideze percepția – în rândul țărilor occidentale și al populației ruse – că este un stat atacat, care răspunde în legitimă apărare. Astfel, sunt invocate frecvent presupuse tentative de asasinare a președintelui rus, Vladimir Putin, de către armata ucraineană, iar recent, aceste practici au avut ca scop compromiterea relațiilor diplomatice dintre Kiev și Washington, pe fondul negocierilor pentru încetarea războiului din Ucraina. Ministerul rus al Apărării a publicat pe canalul Telegram, în ianuarie 2026, un videoclip, în care prezintă momentul în care șeful Direcției principale a Statului Major General al Forțelor Armate ale Rusiei, amiralul Igor Kostyukov, înmânează unui atașat american mecanismul de control al unei drone despre care susținea că a fost găsită printre fragmentele doborâte la reședința președintelui Putin din regiunea Novgorod (Saghin 2026). După ce Rusia a afirmat că reședința ar fi fost ținta unui atac cu 91 de drone cu rază lungă de acțiune, președintele Statelor Unite ale Americii, Donald Trump, a avut, inițial, o atitudine favorabilă Federației Ruse, arătându-se „foarte supărat” cu privire la presupusul incident, iar ulterior, și-a nuanțat poziția, distribuind pe platformele sociale un editorial din publicația „New York Post”, care atribuia Rusiei responsabilitatea pentru obstrucționarea procesului de pace din Ucraina. Kievul a negat că a efectuat un atac care să îl fi vizat pe președintele Vladimir Putin, însă reacția liderului SUA arată că tactica rusă de a modela adversari prin retorică și operațiuni de dezinformare poate produce avantaje temporare pentru Federația Rusă, prin destabilizarea factorilor de decizie occidentali.

O componentă centrală a războiului hibrid este utilizarea conflictelor regionale și a formatelor de „menținere a păcii” ca pârgă de influență geopolitică. Implicarea în conflicte înghețate, precum cele din Transnistria, Osetia de Sud sau regiunea Donbas, a permis statului agresor să se prezinte simultan ca parte interesată și ca mediator indispensabil, menținând un control indirect asupra evoluției acestor dosare. În paralel, participarea activă în formate multilaterale alternative sau complementare celor occidentale, precum BRICS, G20, G8 sau Organizația de Cooperare de la Shanghai, contribuie la consolidarea unor rețele de sprijin politic și diplomatic, adesea descrise drept „cluburi de prieteni” – conform hărții din Figura 4, care pot fi mobilizate pentru a legitima sau a apăra acțiuni controversate pe scena internațională – „Clubul Prietenii Rusiei”.

Nu în ultimul rând, războiul hibrid diplomatic se manifestă și prin implicarea strategică în negocieri și procese de soluționare a unor crize internaționale majore, cu scopul de a obține capital de influență și de a controla canalele de dialog. Acest lucru este vizibil atât în rolul asumat în negocierile privind conflictele regionale, precum cel din Siria sau tentativele de poziționare ca negociator în dosarul ucrainean, cât și în implicarea în discuții sensibile între alte state, de exemplu negocierile dintre Statele Unite ale Americii și Iran sau sprijinul acordat unor programe nucleare problematice, precum cel nord-coreean. Prin astfel de acțiuni, statul agresor nu doar că își consolidează statutul de actor indispensabil, dar reușește și să fragmenteze eforturile colective de combatere a amenințărilor globale, de la proliferarea armelor de distrugere în masă până la terorism, trafic de droguri și crimă organizată, slăbind

Sursa: Anatoly Karlin blog, unzccloud.com/upload/2013/01/europe-future.gif
www.rusbg.com/s-kego-sche-druzi-i-vrazhdnva-russia.html

Figura 4 Manipularea „Clubul Prietenii Rusiei”

coeziunea și eficiența răspunsului internațional.

La nivel politic, războiul hibrid al Federației Ruse este axat pe practici prin care își poate menține influența dominantă în spațiul postsovietic, în special în cadrul Comunității Statelor Independente, și își poate extinde această influență către statele occidentale. În acest sens, Rusia valorifică vulnerabilitățile deja existente în societățile vestice. Probleme sociale, economice sau identitare sunt amplificate și reinterpretate până când ajung să fie percepute drept crize interne majore, capabile să genereze polarizare și instabilitate politică. Retorica naționalistă și discursul patriotic joacă un rol esențial în acest proces, fiind folosite pentru a camufla mesaje antioccidentale și pentru a submina legitimitatea valorilor și instituțiilor care au stat la baza stabilității europene și euroatlantice în perioada postbelică.

O altă componentă importantă a acestei strategii politice hibride constă în exercitarea presiunii asupra Uniunii Europene prin instrumente de șantaj strategic, în special în domeniul energetic, și prin intermediul capitalului controlat de grupuri oligarhice apropiate de Kremlin. În paralel, canalele formale de dialog cu parteneri și aliați sunt reduse sau întrerupte deliberat, în timp ce rețele informale de influență, unele construite cu ani în urmă, sunt reactivate și puse în valoare. Aceste rețele au fost utilizate inclusiv prin implicarea unor actori politici de prim rang din state occidentale, ceea ce a contribuit la erodarea consensului intern și la slăbirea coeziunii alianțelor euroatlantice.

Miza acestui tip de acțiuni ostile este destabilizarea internă a statelor vizate. Prin accentuarea tensiunilor sociale, cultivarea fricilor colective și stimularea deliberată

a sentimentelor de ură, sunt încurajate curente politice radicale și formațiuni extremiste care contestă deschis alianțe, tratate și instituții internaționale, esențiale pentru funcționarea democrațiilor occidentale. Sprijinul acordat liderilor unor partide populiste sau de extremă dreapta din Europa (de exemplu, „Zorii Aurii”, „Jobik”, „Syriza”, „Patria”, „Podemos”, „Frontul Național”, „Ataka” sau „Yukip), utilizarea foștilor militari sau pensionari din spațiul ex-sovietic (Republica Moldova, Letonia, Lituania și Estonia) și instrumentalizarea unor zone sensibile, precum Republica Moldova, Ucraina sau Crimeea, ca mijloace de presiune laterală la adresa României, Ucrainei, Poloniei și Turciei, arată caracterul metodic al acestei strategii. În ansamblu, obiectivul nu este negocierea sau cooperarea, ci inducerea unui climat de incertitudine și haos politic, menit să diminueze capacitatea statelor-țintă de a reacționa coerent la influența și constrângerile externe.

Orchestrarea războiului hibrid astfel încât să aibă impact la nivel societal se realizează prin discursuri recurente care fac apel la creșterea rolului pe care îl are factorul social în contextul conflictelor armate și al războaielor locale, alimentate de Federația Rusă. În fapt, politica președintelui rus, Vladimir Putin, interferează cu strategiile sociale interne și creează decalaje de dezvoltare, în comparație cu statele euroatlantice. Prin discursuri de tip stalinist și neosovietice, Putin a reușit să „reanime” sacrificiul social, impus de înarmarea unui inamic inexistent, demonizat în permanență. Rezultatul constă și în inducerea unui comportament nesigur, național-defensiv pe plan intern, dar și pe planul diplomatic și al relațiilor internaționale. Deosebit de importantă este metoda de a aduce statul-țintă în colaps prin revoluție internă, metodă care pune accent pe aplicarea, la scară largă, a măsurilor politice, economice, diplomatice, informaționale, umanitare și a altor măsuri nonmilitare, în deplină corelare cu potențialul de revoltă și protest al populației. Astfel de operații au potențialul să transforme situația politică și socială stabilă dintr-un stat-țintă într-o stare generală de haos, la limita declanșării unui război civil, ceea ce creează premisele pentru o intervenție externă.

Dimensiunea economică a războiului hibrid se sprijină pe folosirea deliberată, ca instrument de influență și constrângere, a interdependențelor economice. Unul dintre obiectivele constante ale Federației Ruse este adâncirea dependenței statelor europene de resursele energetice rusești, în special de gaz, prin extinderea infrastructurii de transport către piețele occidentale și, simultan, prin obstrucționarea sau delegitimarea proiectelor alternative de diversificare energetică. Această strategie este susținută prin investiții în domenii-cheie ale economiei (sectorul bancar, industria ospitalității, sportul profesionist sau tehnologia informației), care permit atât acces sigur la capital, cât și exercitarea unei influențe indirecte asupra deciziilor economice și politice. Pe fondul presiunii economice exercitate, se obțin avantaje strategice, iar statele dependente au marjă de manevră limitată.

Pentru a menține dependența energetică, Rusia recurge des la forme explicite de coerciție, ilustrate de episoade repetate de întrerupere sau de condiționare a livrărilor de energie în relația cu Ucraina și cu Georgia. Practicile cunoscute drept „coerciție

energetică” au efecte directe asupra stabilității economice și politice a statelor vizate. În paralel, războiul hibrid cu implicații economice include finanțarea unor structuri antistat (antiucrainene în Crimeea și în zona Donețk-Lugansk), a organizațiilor neguvernamentale proruse din spațiul ex-sovietic și ex-comunist, cu ținte principale Polonia, România și Turcia și a rețelelor proruse din regiuni precum Crimeea, Donbas, Ucraina, Republica Moldova sau Georgia. Aceste fluxuri financiare au rolul de a susține contestarea autorității statului, de a alimenta tensiuni interne și de a crea dependențe economice, exploatabile ulterior în scop politic.

Un alt pilon al strategiei ruse de punere în operă a războiului hibrid este reprezentat de rețelele transfrontaliere de spălare a banilor, cu implicarea unor politicieni, membri ai structurilor de securitate, actori din sistemul judiciar, instituții bancare și grupări criminale, strategie care a fost documentată atât în spațiul Uniunii Europene, cât și în fostele state sovietice. Astfel de practici au fost completate de promovarea Uniunii Vamale Eurasiatice, transformată, începând cu 1 ianuarie 2015, în Uniunea Economică Eurasiatică. Departate de a fi doar un proiect de integrare economică, acest cadru a funcționat ca un instrument de ancorare forțată a statelor participante într-un spațiu economic dominat de Federația Rusă, reducându-le autonomia decizională și opțiunile strategice externe.

La nivel cultural, războiul hibrid practicat de Federația Rusă se bazează pe folosirea identității, religiei și memoriei istorice ca instrumente de influență geopolitică, prin „hackingul cognitiv” (Chifu 2018). Un element central al acestei strategii este promovarea unui discurs mesianic, care reinterpretează tradiții ideologice mai vechi, precum panortodoxia și panslavismul, pentru a legitima ambiții geopolitice contemporane. Aceste curente sunt reactivate ca mecanisme de mobilizare simbolică, menite să justifice rolul autoproclamat al Rusiei, de „protector” al lumii ortodoxe și slave. În acest cadru, referințele la ocuparea Constantinopolului și la controlul

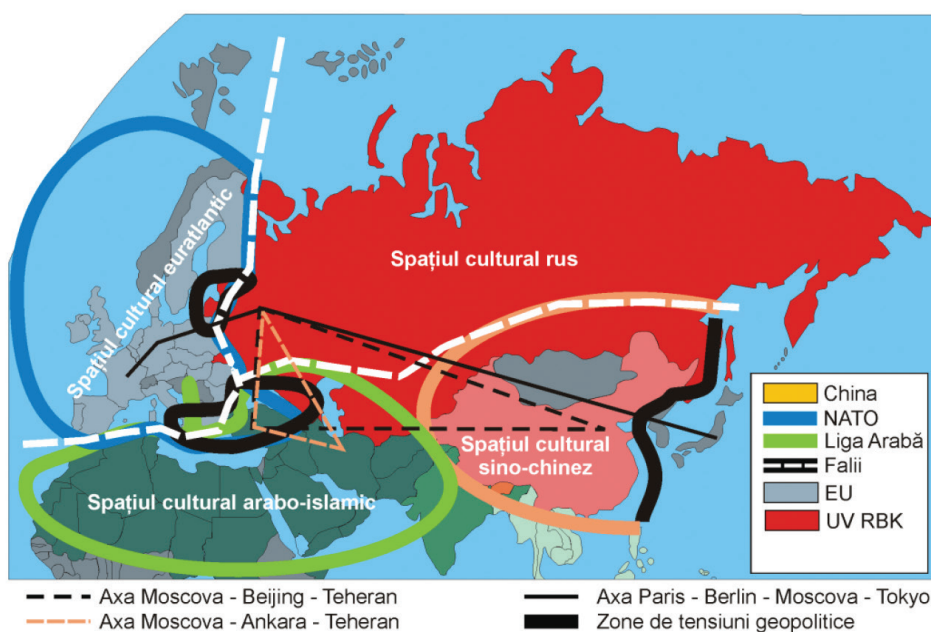

Figura 5 Spațiul cultural rus (GeoPolitica 2018)

punctelor de constricție maritimă Bosfor și Dardanele capătă o semnificație geopolitică clară, fiind integrate într-un discurs care combină elemente religioase, istorice și strategice pentru a susține obiective de influență regională (Figura 5).

Complementar, această strategie culturală include forme de agresivitate simbolică și instrumentalizarea tensiunilor identitare existente. Organizarea de evenimente culturale și academice în spațiul euroatlantic, care promovează narațiuni favorabile Moscovei, urmărește normalizarea unor interpretări alternative ale realităților politice și economice, în contextul unor dificultăți interne majore ale Federației Ruse. Totodată, se observă o tendință de resuscitare și exploatare a conflictelor etnice și religioase prin accentuarea diferențelor identitare și alimentarea resentimentelor istorice. Aceste practici permit fragmentarea coeziunii sociale în statele vizate și crearea unui teren favorabil pentru influență externă, în care identitatea culturală devine un vector de presiune politică și de destabilizare pe termen lung.

La nivel informațional, războiul hibrid se manifestă cu precădere în mediul online, în special pe platformele de socializare, care oferă un cadru favorabil utilizării instrumentelor asimetrice de influență. Spațiul informațional permite desfășurarea unor operațiuni cu costuri reduse și cu impact ridicat, orientate spre erodarea coeziunii sociale, diminuarea încrederii în instituții și slăbirea capacității de reacție a statelor-țintă vizate. Noile tehnologii digitale facilitează operațiuni de influență la nivel strategic, prin care percepțiile publice sunt modelate în anumite scopuri care servesc agresorului, iar potențialul de mobilizare al adversarului este redus, fără a recurge la confruntare militară directă. În acest context, presa tradițională a devenit, la rândul ei, o țintă, însă diferențele de reglementare, de transparență a finanțării și de mecanisme de responsabilizare editorială delimitează clar mass-media consacrată de ecosistemul opac al rețelelor sociale.

Un element definitoriu al mecanismelor agregate de războiul hibrid îl constituie folosirea tehnicilor de manipulare informațională, care, din perspectiva impactului psihologic urmărit, prezintă numeroase similitudini cu metodele întâlnite în amenințările de tip terorist. Practici, precum selecția și trunchierea informațiilor, încadrarea tendențioasă a declarațiilor liderilor politici sau prezentarea unor opinii drept fapte incontestabile, sunt utilizate frecvent pentru a construi narațiuni favorabile entității ostile. Platforme media afiliate statului rus („Russia Today” sau „Spoutnik”) sunt adesea asociate cu astfel de strategii, completate de limitarea dreptului la replică în spațiul informațional intern. Suprapunerea intenționată a enunțurilor factuale și a opiniilor, generalizarea unor evenimente punctuale sau omiterea selectivă a unor evoluții internaționale relevante contribuie, de asemenea, la distorsionarea realității și la inducerea confuziei în rândul publicului.

Concomitent, manifestările războiului informațional sunt potențate de anumite caracteristici ale platformelor de socializare, unde lipsa unui control riguros asupra identității utilizatorilor și dinamica algoritmilor favorizează proliferarea conturilor false, a rețelelor de trol și a operațiunilor coordonate de dezinformare. Tehnici, precum răspândirea de știri false, atacurile imagologice asupra liderilor politici și

asupra organizațiilor internaționale sau utilizarea simbolică a unor gesturi de umilire publică (public shaming), au rolul de a submina moralul societăților vizate și de a eroda încrederea în perspectivele de succes sau stabilitate. Ansamblul acestor acțiuni, desfășurate atât prin canale media loiale Moscovei, cât și prin platforme digitale globale, configurează un ecosistem informațional toxic, în care dezinformarea, propaganda și manipularea reprezintă instrumentele centrale ale războiului hibrid contemporan.

Dincolo de dimensiunea militară clasică, războiul hibrid se manifestă tot mai pregnant printr-un ansamblu de acțiuni nonmilitare care vizează vulnerabilitățile societăților moderne. Un rol central îl ocupă atacurile cibernetice, îndreptate atât împotriva statelor și organizațiilor internaționale, cât și împotriva instituțiilor financiar-bancare sau împotriva unor actori individuali, considerați incomozi (jurnaliști, analiști, grupuri active în mediul online). Aceste atacuri nu urmăresc exclusiv producerea de pagube tehnice, ci au ca obiectiv principal intimidarea, culegerea de informații și discreditarea surselor independente de analiză. În paralel, propaganda ideologică este integrată strategic în contexte diplomatice, academice sau în evenimente internaționale cu vizibilitate ridicată, unde mesajele sunt calibrate pentru a influența elitele politice și de opinie.

Un alt palier al acestor manifestări nonmilitare îl constituie extinderea rețelelor de influență și atragerea de susținători prin metode neconvenționale. Sunt utilizate structuri de tip intelligence, rețele sociale digitale și comunități informale, inclusiv grupuri asociate fenomenelor de tip ultraș sau subculturi online, pentru a crea loialități și canale de mobilizare. Instrumente financiare alternative, precum criptomonedele, platformele comerciale globale, sunt exploatate pentru a facilita finanțarea discretă și coordonarea acțiunilor. Totodată, se observă eforturi susținute de a coopta sau de a influența trusturi media din spațiul occidental, cu scopul de a legitima anumite narațiuni și de a amplifica mesaje favorabile intereselor ruse în interiorul societăților democratice.

Totodată, războiul hibrid nonmilitar include acțiuni de denigrare și de discreditare simbolică. Valorile culturale din teritoriile istorice ale unor state care au aparținut fostei Uniuni Sovietice sunt frecvent ținta unor campanii de delegitimare, menite să slăbească identitatea națională și coeziunea socială. Atacurile la adresa liderilor politici, concentrate adesea asupra vieții personale, sunt folosite pentru a diminua credibilitatea publică și pentru a induce neîncredere (de exemplu, presa pro-Kremlin îl portretizează constant pe președintele ucrainean Volodimir Zelenski drept un „lider dependent de droguri, cu probleme psihice în agravare”) (Gherman 2025). Aceste practici sunt completate de campanii de distrugere a imaginii de țară și de utilizarea extorcării sau a finanțărilor netransparente pentru a sprijini grupări și persoane influente proruse. În ansamblu, aceste instrumente nonmilitare conturează o strategie amplă de presiune și destabilizare, care urmărește obținerea de avantaje politice și strategice, fără recurgerea directă la forța armată.

La nivel cibernetic, războiul hibrid exploatează vulnerabilitățile statelor, cu potențiale consecințe atât asupra securității naționale, cât și asupra integrității activelor fizice, digitale și financiare. Scopul este erodarea treptată a funcționării serviciilor publice esențiale și diminuarea încrederii populației în capacitatea instituțiilor statului de a asigura protecția intereselor fundamentale. Intervențiile de natură cibernetică pot lua forme diverse, de la întreruperea unor servicii vitale și furtul de identitate, până la manipularea sistemelor de control folosite în administrarea infrastructurilor critice de transport, cu impact direct asupra traficului rutier, feroviar sau aerian. La acestea, se adaugă atacuri asupra mecanismelor de securitate informatică și campanii de spionaj cibernetic, orientate către serverele civile și militare ale statelor membre ale UE și NATO, precum și activități de criminalitate informatică, având ca scop obținerea de beneficii financiare prin sustragerea și valorificarea ilegală a informațiilor.

Dezvoltarea accelerată a noilor tehnologii și extinderea spațiului digital au multiplicat instrumentele disponibile pentru acțiuni ostile în mediul online. Internetul este utilizat nu doar pentru propagandă și război psihologic, ci și pentru recrutare, mobilizare, strângere de fonduri și culegerea de informații prin tehnici avansate de analiză a datelor. Comunicarea criptată, atacurile cibernetice coordonate și distribuirea de conținut extremist prin aplicații mobile completează acest spectru de amenințări. În plus, progresele în domeniul inteligenței artificiale permit generarea de conținut fals extrem de realist, de la manipularea în timp real a expresiilor faciale și a vocii, până la crearea de imagini și materiale audio-video sintetice sau de articole de presă, construite pe baza unor seturi de date (sondaje, rezultate electorale, rapoarte financiare) care pot induce în eroare opinia publică.

Toate aceste evoluții evidențiază faptul că războiul modern se caracterizează prin integrarea simultană a mai multor tipuri de capabilități și instrumente de influență. Operațiunile cibernetice sunt corelate cu acțiuni de război informațional, cu presiuni economice, cu demersuri politice și diplomatice, precum și, în anumite situații, cu utilizarea forțelor pentru operații speciale, care acționează în conexiune cu grupuri interne de opoziție din statul-țintă. În funcție de evoluțiile din teren și de reacțiile actorilor implicați, aceste acțiuni sunt ajustate, coordonate și recalibrate permanent, cu scopul de a maximiza eficiența și de a atinge obiectivele strategice stabilite, fără a depăși însă pragul unei confruntări militare convenționale directe.

Războiul hibrid și reziliența societală

Prin complexitatea dimensiunilor pe care le integrează, precum și prin varietatea instrumentelor și metodelor folosite, războiul hibrid implică societatea în ansamblul său, supunând-o unui test permanent de coeziune în fața amenințărilor asimetrice. În condițiile în care adversarul acționează la limita detecției (în „zona gri”), iar modalitățile de confruntare sunt marcate de ambiguitate și de lipsa unor delimitări clare, procesul de identificare a riscurilor și de formulare a răspunsurilor devine sinuos, favorizând amplificarea vulnerabilităților și transformarea acestora în crize sistemice.

Conceptul de „reziliență societală” se referă la „capacitatea comunităților de a absorbi în mod flexibil perturbațiile majore și de a reveni rapid de la scăderea inevitabilă a funcționalității elementare” (Elran 2017, citat în [Lesenciuc 2024](#)). Termenul implică abilitatea statului de a-și proteja punctele sensibile, care pot fi percepute de actorii hibridi ca oportunități strategice, precum și de a-și consolida, reface și adapta infrastructura critică (formată din componente atât tangibile, cât și intangibile) după manifestarea unei acțiuni hibride.

Gestionarea unui război hibrid și a tuturor efectelor care decurg din impactul acestuia asupra societății nu rezidă doar în puterea unui stat, cu întreaga sa rețea de instituții administrative. Contracurarea amenințărilor de natură hibridă ține și de reziliența cetățenilor, care se construiește în timp și care are drept fundament educația în spiritul apărării valorilor naționale și a națiunii înseși. Efortul trebuie să fie conștient și convergent, reacțiile fiecărui cetățean fiind ghidate de sentimentul unei identități puternice, dar și de componenta profundă de patriotism care animă societatea. În acest sens, recunoașterea binomului educație - reziliență societală este esențială pentru orice strategie de securitate.

Mecanismul războiului hibrid (conform Figurii 5) acționează asupra teritoriului unui stat, asupra forțelor de apărare, asupra liderilor și populației preponderent cu forțe de atac informațional, astfel încât reziliența societală trebuie construită în sensul blocării acțiunii mijloacelor de informare și a altor instrumente de influență asupra

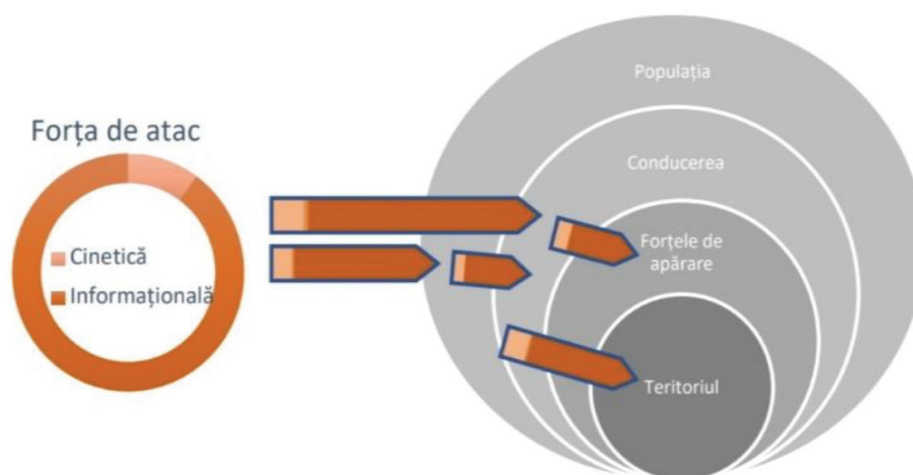

Figura 6 Mecanismul războiului hibrid
Sursa: [Mînzărari 2020](#)

psihologiei maselor și „opacizării” percepției denaturate, prin bombardamentul cu știri și imagini false privind evenimentele în proces de desfășurare.

De fapt, percepția publică trebuie să se bazeze pe dimensiunea de imagine a statului, conducerii, leadershipului, decidentului politic, regimului. Încrederea în aceste elemente este obligatorie, pentru că, de la această încredere, se construiesc ideile de

reprezentare națională și perspectiva de devenire a statului și societății, respectiv credibilitatea liderului și a forței statale care induce un nivel ridicat de speranță la nivel de individ și societal.

Una dintre particularitățile războiului asimetric este interacțiunea continuă, în cadrul aceleiași confruntări, dintre elementele puterii hard și ale puterii soft, care se potențează în combinații strategice, adaptate contextului, rezultând astfel puterea smart (puterea inteligentă). În timp ce puterea hard reprezintă uzul de forță militară sau capacitatea de coerciție a unui stat, puterea soft cultivă conformarea printr-o varietate de politici, calități și acțiuni, în mod indirect și prin măsuri noncoercitive. Războiul hibrid le permite actorilor să opereze în umbră, la granița dintre război

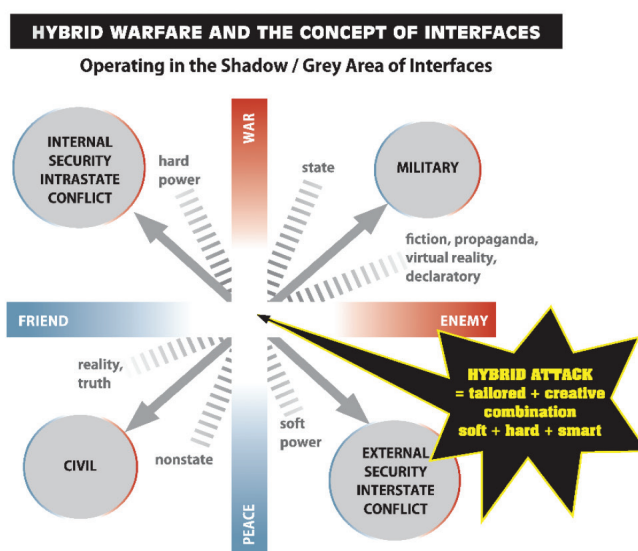

Figura 7 Războiul hibrid și conceptul de interfață (NATO StratCom COE)

și pace, atât cu instrumente coercitive de tip hard, cât și cu instrumente soft (de exemplu, propagandă și campanii de dezinformare, orientate spre destabilizarea psihosocială), ca o interfață complexă, aflată la punctul de întâlnire dintre amenințările convenționale și cele neconvenționale (Figura 7).

„O Europă mai rezilientă, complet echipată pentru a face față amenințărilor actuale, complexe și dinamice, la adresa securității” este și dezideratul liderilor Uniunii Europene, care depun eforturi pentru a dezvolta reziliența și pentru a contracara amenințările hibride. În acest sens, Comisia Europeană monitorizează punerea în aplicare, în ansamblu a Cadrului comun privind contracararea amenințărilor hibride. Propunerile UE vizează, printre altele, diferite mijloace pentru dezvoltarea capacităților și pentru combaterea amenințărilor cibernetice, cum ar fi un mandat pentru consolidarea și modernizarea Agenției Uniunii Europene pentru securitate cibernetică, un „model” („blue print”) de cooperare între statele membre și agențiile UE, în caz de atac, și setul de instrumente de diplomație cibernetică. Mai mult, „dacă 2025 a fost anul recunoașterii amenințărilor hibride ale Rusiei, 2026 trebuie să fie anul răspunsului” (Bowser 2025).

Pe de altă parte, Strategia NATO 2030 menționează că, în cazul unui război hibrid, Consiliul Nord-Atlantic ar putea decide să invoce Articolul V din Tratatul de la Washington, ca în cazul unui atac armat.

Concluzii

Războiul hibrid poate fi înțeles drept rezultatul unui proces evolutiv al conflictelor armate, generat de dinamica transformărilor sociale, tehnologice și politice care caracterizează mediul internațional contemporan.

Pe fondul acestei evoluții, paradigma confruntării convenționale, centrată aproape exclusiv pe utilizarea forței militare, a fost completată progresiv cu forme de acțiune flexibile, în care actori statali și nonstatali recurg simultan la instrumente de natură militară și nonmilitară. Această extindere a spectrului de mijloace a contribuit la o redefinire substanțială a conceptului de securitate, demonstrând că avantajul militar tradițional nu mai constituie, în sine, o garanție a succesului strategic. Potențialul de a corela presiunile politice, economice, informaționale și cibernetice devine, în acest context, un factor determinant al eficienței strategice.

Războiul hibrid al Federației Ruse, în desfășurare, constituie un punct de referință în consolidarea analitică a acestui tip de conflict, impunând o reevaluare a instrumentelor de prevenire și de reacție folosite la nivel internațional. Ambiguitatea acțiunilor Federației Ruse, coordonarea mijloacelor militare (în Ucraina) cu cele nonmilitare și desfășurarea operațiunilor în mai multe domenii au complicat semnificativ identificarea timpurie a agresiunii și articularea unui răspuns coerent. Astfel, devine imperativă nevoia de a orienta cercetarea războiului hibrid către perspective instituționale, sociologice și operaționale, capabile să surprindă interdependența și complexitatea acestui fenomen, care reprezintă principala amenințare la adresa securității statelor în secolul al XXI-lea.

Consolidarea rezilienței societale se conturează ca dimensiune centrală a contracarării amenințărilor hibride. Securitatea presupune nu doar acumularea de capacități militare, ci și un demers integrat, care să includă educația pentru securitate, creșterea nivelului de conștientizare publică, întărirea coeziunii sociale și adaptarea instituțiilor la noi tipare de risc.

Pentru România și pentru statele Europei de Est, situate în proximitatea unor spații marcate de instabilitate, dezvoltarea unor mecanisme de răspuns flexibile și multidimensionale reprezintă o necesitate strategică. Numai printr-o abordare coerentă, care să articuleze dimensiunea militară cu cea societală și instituțională, pot fi gestionate eficient conflictele hibride contemporane, ca expresii ale modului în care lumea este configurată, interpretată și contestată.

Referințe

- Bărbulescu, I.** 2001. „Războiul și lupta armată. Conținutul și fizionomia generală a luptei armate.” *Revista Academiei Forțelor Terestre* 2. https://www.armyacademy.ro/reviste/2_2001/c3.html.
- Bărgăoanu, A. și E. Negrea-Busuioc.** 2024. „Războiul hibrid este mai puțin decât războiul: o iluzie periculoasă.” *IW Perspectives* nr. 19. https://irregularwarfarecenter.org/wp-content/uploads/P_19_Hybrid_Warfare_is_Less_Than_Warfare.pdf.
- Bowser, D.** 2025. „Criminalitatea organizată rusă și legăturile sale cu războiul hibrid în Europa.” <https://www.globsec.org/sites/default/files/2025-12/Russian%20Organised%20Crime%20and%20Links%20to%20Hybrid%20War%20in%20Europe%20ver3%20web%20spreads.pdf>.
- Briot, T.** 2020. „Război hibrid – noua natură a conflictelor mondiale.” <https://truestoryproject.ro/razboi-hibrid-natura-conflictelor-mondiale/>.
- Chifu, I.** 2016. „Război hibrid, «lawfare», război informațional. Războaiele viitorului.” <https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/razboi-hibrid-lawfare-razboi-informatiional-1696690.html>.
- _____. 2018. „Războiul hibrid și reziliența societală. Planificarea apărării hibride.” *Infosfera. Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare* nr. 1: 28-30.
- _____. 2022. *Reconfigurarea securității și a relațiilor internaționale în secolul 21*. Vol. 2: *Amenințări și conflicte în secolul 21*. București: Editura RAO.
- _____. 2025. „Conceptualizare și evaluare epistemologică: războiul cognitiv.” *Infosfera. Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare* nr. 2: 5-18. https://www.mapn.ro/publicatii_militare/arhiva_infosfera/documente/2025/2_2025.pdf.
- Comisia Europeană & Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate.** 2016. „Cadrul comun privind contracararea amenințărilor hibride: Un răspuns al Uniunii Europene.” JOIN(2016) 18 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&qid=1769363636466>.
- Comisia Europeană.** 2020. „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor referitoare la Strategia UE privind Uniunea Securității.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605>.
- Eremia, C.** 2018. „Abordări inovative ale Rusiei privind războiul modern. Monitorul Apărării și Securității.” <https://monitorulapararii.ro/abordari-inovative-ale-rusiei-privind-razboiul-modern-1-4718>.
- Frunzeti, T. și C. Bărbulescu.** 2018. „Reziliența națională la amenințările hibride și cultura de securitate. Un cadru de analiză.” https://www.aosr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Anexa-1_Articol-Impact-Strategic-2018.pdf.
- Gherman, M.** 2025. „Propagandă de război: Zelenski se droghează și e instabil psihic.” <https://www.veridica.ro/fake-news-dezinformare-propaganda/propaganda-de-razboi-zelenski-se-drogheaza-si-e-instabil-psihic>.
- Hoffman, F.** 2009. „Război hibrid vs. război compus.” *Jurnalul Forțelor Armate*. <http://www.armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/>.
- Hoffman, F., M. Neumeyer și B. Jensen.** 2024. „Viitorul războiului hibrid.” *Center for Strategic & International Studies*. <https://www.csis.org/analysis/future-hybrid-warfare>.

- Hornea, I.** 2017. „Războiul hibrid, o etapă de tranziție spre conflictul viitorului din secolul al XXI-lea.” *Revista de Științe Militare* 4 (49): 77-93. <https://aos.ro/wp-content/anale/R-S-M-Vol-17-Nr4Full.pdf>.
- Ioniță, C.C.** 2014. „Este războiul hibrid ceva nou?” *Impact Strategic* 4 (53): 64-76. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/is53.pdf.
- Kasapoglu, C.** 2015. „Reînnoirea gândirii militare a Rusiei: războiul neliniar și controlul reflexiv.” NATO Defense College Research Paper No. 121. <https://www.ndc.nato.int/download/russias-renewed-military-thinking-non-linear-warfare-and-reflexive-control/?wpdmdl=7278>.
- Lesenciuc, A.** 2024. „Reziliența societală ca infrastructură critică intangibilă.” *Gândirea Militară Românească* nr. 2: 94-109. <https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2024/2/LESENCIUC.pdf>.
- Libiseller, C.** 2023. „«Hybrid warfare» as an academic fashion.” [„Războiul hibrid” ca modă academică]. *Journal of Strategic Studies* 46 (4): 858–880. <https://doi.org/10.1080/01402390.2023.2177987>.
- Lupulescu, G.D.** 2023. „Hibrid – definirea conceptului de război, operații și amenințări ale secolului al XXI-lea.” *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”* 12 (2): 56-68. <https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/1713>.
- Marcuzzi, S.** 2018. „Războiul hibrid în perspective istorice.” https://www.natofoundation.org/wp-content/uploads/2018/06/NDCF_StefanoMarcuzzi_Paper.pdf.
- Minzărari, D.** 2020. „Definirea «războiului hibrid»: O abordare conceptuală.” *Institutul pentru politici și reforme europene*. https://ipre.md/wp-content/uploads/2020/12/RO_Policy-Paper_Understanding-hybrid-war_Dumitru-Minzarari_14.12.2020_final.pdf.
- Neculcea, C.** 2020. „Generațiile războaielor – Convențional și neconvențional în evoluția războaielor.” În *Lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Gândirea Militară Românească”*, 310-317. <https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/conferinta%202020/proceedings/neculcea.pdf>.
- Popescu, A.I.C.** 2014. „Observații privind actualitatea războiului hibrid. Studiu de caz: Ucraina.” *Impact strategic* 4 (53): 124-148. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/is53.pdf.
- _____. 2021. „Observații despre războiul de a cincea generație și cel de-al doilea război din Nagorno-Karabakh.” *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”* 10 (4): 39-45. <https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/1297>.
- Potîrniche, M.T. și D. Petrescu.** 2019. *Modalități de contracarare a amenințării hibride la adresa securității statelor: Studiu de specialitate*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/modalitati_de_contracarare_a_amenintarii_hibride.pdf.
- Președinția României.** 2021. „Comunicatul Summitului NATO de la Bruxelles.” <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/comunicatul-summitului-nato-de-la-bruxelles-14-iunie-2021>.
- _____. 2025. „Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2025-2030, «Independență și solidaritate - viziunea României pentru o lume în schimbare».” <https://www.presidency.ro/ro/media/csat/strategia-nationala-de-aparare-a-tarii-pentru-perioada-2025-2030>.
- Răpan, F.** 2019. „Simetrie și asimetrie în conflictele militare actuale.” *Conferința științifică internațională „Gândirea Militară Românească*, 266–281. Editura Ministerului Apărării

- Naționale. https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2019%20gmr/2019/Conferinta%20GMR%202019/GMR_CONF%20ro_Rapan.pdf.
- Saeed, A.** 2024. „Războiul de generația a cincea.” *Defence Journal*. <https://defencejournal.com/2024/04/08/the-5th-generation-warfare/>.
- Saghin, S.** 2026. „Rusia a înmânat SUA dovezi despre presupusa tentativă de atac ucrainean asupra lui Putin. Cum răspunde Ucraina.” <https://stirileprotv.ro/stiri/international/rusia-a-inmanat-sua-dovezi-despre-presupusa-tentativa-de-atac-ucrainean-asupra-lui-putin-cum-raspunde-ucraina.html>.
- Sciutto, J.** 2025. *Întoarcerea marilor puteri: Rusia, China și următorul război mondial*. București: Editura Corint Istorie.
- Simileanu, V.** 2018a. „De la conflictele înghețate la războiul hibrid I.” *GeoPolitica, Revistă de geografie politică, geopolitică și geostrategie* Anul XVI (nr. 73 (1)).
- _____. 2018b. „Războiul hibrid: Abordare conceptuală.” *Relații Internaționale. Plus* nr. 1: 32-43. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/32-43.pdf.
- _____. 2019. „Impactul amenințărilor hibride asupra securității regionale.” *GeoPolitica, Revistă de geografie politică, geopolitică și geostrategie* nr. 7.
- Stancu, M.C.** 2019. „Războiul hibrid și forme de manifestare ale acestuia în criza din Ucraina.” *Gândirea Militară Românească* nr. 2: 5-26. <https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2019%20gmr/2019/2%202019%20gmr/stancu.pdf>.
- Tzu, S.** 2019. *Arta războiului*. București: Editura Cartex.
- Wither, J.K.** 2020. „Definirea războiului hibrid.” *per Concordiam: Journal of European Security and Defense Issues* 10 (1): 7–9. https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2020-05/pC_V10N1_en_Wither.pdf.
- Wójtowicz, T.** 2021. „Chinese concept of unrestricted warfare: Characteristic and contemporary use” [Conceptul chinez al războiului nelimitat: caracteristici și utilizări contemporane]. *Humanities and Social Sciences*. <https://doi.org/10.7862/RZ.2021.HSS.39>.